

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Факультет філології

Наскрізна програма практики

для студентів Факультету філології

Галузь знань	03 Гуманітарні науки
ОР «Бакалавр»	035 Філологія 035.01 Українська мова і література
ОР «Магістр»	035 Філологія 035.01 Українська мова і література

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Наскрізна програма практики студентів Факультету філології розроблена з урахуванням Закону України «Про освіту» (від 05.09.2017 р. № 2145-VIII), Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України (Наказ Міністерства освіти України від 08.04.1993 р. № 93), Національних доктрин розвитку освіти (Указ Президента України від 17.04.2002 р. №347/2002), а також навчального плану спеціальності «035 Філологія 035.01 Українська мова і література» (освітніх рівнів – бакалавр, магістр).

Мета та завдання наскрізної програми практики студентів полягає в узагальненні та структуруванні усіх етапів професійної підготовки майбутніх фахівців філологічної галузі: формування стійкого професійного інтересу до обраної спеціальності, ознайомлення зі специфікою і змістом роботи в різних закладах освіти та створення уявлень про спеціальність «філологія» як сфери майбутньої діяльності та утвердження професійних умінь і навичок учителя-філолога.

Зміст наскрізної програми практики студентів Факультету філології спеціальності «035 Філологія 035.01 Українська мова і література» (освітніх рівнів – бакалавр, магістр) включає програми таких етапів навчальної та виробничої практик, зокрема:

- навчальну фольклорну практику;
- навчальну діалектологічну практику;
- виробничу навчально-виховну педагогічну практику (у середніх класах загальноосвітніх шкіл);
- виробничу навчально-виховну педагогічну практику (у старших класах загальноосвітніх шкіл);
- виробничу практику за фахом (асистентську, педагогічну, мовну);
- виробничу практику за фахом (асистентську, педагогічну, літературну);
- науково-дослідну практику.

Організація і керівництво практиками. Згідно з навчальним планом загальне керівництво практиками здійснюється факультетськими керівниками, а методичне управління забезпечується методистами-викладачами кафедр української мови та української літератури.

Обов'язки факультетського керівника

Керівник практики від факультету (певної спеціальності) готує наказ щодо проходження запланованої практики студентами факультету; заздалегідь здійснює підготовку баз практики; забезпечує проведення усіх організаційних заходів перед початком практики (інструктаж про дотримання правил техніки безпеки, етики спілкування в науковому, педагогічному та учнівському колективах, надання студентам-практикантам необхідних документів: направлення, програми практики, щоденника, індивідуального плану тощо); разом із керівниками практики від кафедр організовує і проводить настановчу нараду з питань практики, на якій перед практикантами ставляться конкретні наукові або навчально-педагогічні та виховні завдання; надає методичну допомогу студентам щодо складання індивідуальних планів та оформлення звітної документації; здійснює поточний і підсумковий контроль проходження запланованої практики.

Обов'язки керівника-методиста кафедри

Керівник-методист кафедри бере участь у настановній нараді з питань практики на факультеті (перед початком практики) і в підсумковій конференції (при завершенні практики); проводить консультації з методичних питань, зокрема, вибір методів навчання, аналіз і шляхи подолання труднощів при підготовці занять, помилок і невдач при їх проведенні, організації роботи з учнівським або студентським колективом; перевіряє конспекти занять; відвідує усі заняття студентів-практикантів (уроки, практичні заняття, лекції тощо), бере участь у їх обговоренні, оцінює і виставляє відповідний бал у залікову відомість проходження практики; спільно з іншими керівниками узгоджує підсумкову оцінку.

Обов'язки студента-практиканта

Студент-практикант зобов'язаний розпочати і завершити практику у визначений термін; дотримуватись правил внутрішнього розпорядку; якісно виконувати роботу, передбачену програмою практики; згідно з вимогами передбаченої практики підготувати усі необхідні звітні документи.

Бази практик

Начальні практики (фольклорна, діалектологічна) можуть проходити за місцем проживання студентів, де вони збирають та узагальнюють матеріал відповідно до отриманих завдань і питальників.

Базами проходження педагогічних практик студентів-бакалаврів можуть бути загальноосвітні школи, школи з поглибленим вивченням окремих предметів, гімназії, ліцеї або середні спеціальні навчальні заклади III рівня акредитації. Навчальний заклад повинен відповідати наступним вимогам: мати відповідну матеріальну базу, необхідну для проведення практики, число середніх і старших класів, у цьому навчальному закладі повинні викладати вчителі першої й вищої категорій, адміністрація й педагогічний колектив повинні дати згоду прийняти студентів на практику у визначений термін.

Базами проходження педагогічної практики студентів-магістрів є відповідні кафедри університету. Для проходження практики студенти можуть бути направлені в інші навчальні підрозділи університету, де викладаються відповідні дисципліни і здійснюється підготовка за бакалаврською програмою.

Шкала оцінювання результатів практики: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
80 – 89	B	добре
70 – 79	C	
60 – 69	D	
50 – 59	E	задовільно
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Структура наскрізної програми практики

Структуру наскрізної програми практики студентів спеціальності «035 Філологія 035.01 Українська мова і література» складають програми навчальних та виробничих практик, основні компоненти яких представлені у таблиці.

Види практик	Кафедра	Освітній рівень	Курс	Семестр	Тижнів	Кількість годин		Форми контролю
						Кредитів ECTS	Всього год.	
I. Навчальні практики								
1. Фольклорна практика	кафедра української літератури	Бакалавр	I	2	2	3	90	залік
2. Діалектологічна практика	кафедра української мови	Бакалавр	II	4	2	3	90	залік
II. Виробничі практики								
1. Виробнича навчально-виховна педагогічна практика (у середніх класах)	кафедра української мови	Бакалавр	III	6	6	9	270	залік
2. Виробнича навчально-виховна педагогічна практика (у старших класах)	кафедра української літератури	Бакалавр	IV	8	6	9	270	залік
3. Виробнича практика за фахом (асистентська, педагогічна, мовна)	кафедра української мови	Магістр	I	2	4	6	180	залік
4. Виробнича практика за фахом (асистентська, педагогічна, літературна)	кафедра української літератури	Магістр	II	3	4	6	180	залік

ЗМІСТ НАСКРІЗНОЇ ПРОГРАМИ ПРАКТИКИ

РОЗДІЛ I. НАВЧАЛЬНІ ПРАКТИКИ

1.1. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРАКТИКИ

(I курс, 2-й семестр)

Змістовий модуль 1. Історико-етнографічна специфіка регіону.

Характеристика носіїв фольклору

Історія населеного пункту, у якому велися фольклорні записи. Коли створений, вихідцями з яких територій. Які міграційні процеси відбувалися пізніше. Характер населення за етнічними, віковими, соціальними критеріями. Паспорт носія. Прізвище, ім'я, по-батькові. Вік. Де народився, якщо змінював місце проживання, то у якому віці. Освіта. Професія. Характер занять. Від кого і коли засвоїв фольклорний репертуар. Як часто виконує фольклорні твори. Кому передає фольклорні твори, хто їх від нього засвоїв. Адреса. Паспорт твору: від кого записаний, ким записаний, коли записаний, як визначає жанр та назву твору виконавець, наукове визначення жанру. Перелік інформантів із вказівкою сторінок, на яких викладено їх репертуар.

Змістовий модуль 2. Тематична та жанрова своєрідність фольклорного матеріалу

Календарно-обрядовий фольклор. Сезонно-господарський фольклор. Родинно-обрядовий фольклор. Народження, хрестини, пострижини. Весілля. Похорон, поминання. Релігійно-світоглядний фольклор (міфологічносвітогляді, християнськорелігійні, чарівні, фантастично-героїчні твори: легенди, духовні пісні, демонологічні оповідання, прислів'я і приказки, загадки, казки). Історичний фольклор (твори про історичні, політичні події та особи далекого й недавнього минулого: пісні, перекази, оповідання, прислів'я і приказки, анекдоти). Побутовий фольклор (твори про побут, взаємини різних верств народу, соціальних груп, різних народів; про родинне життя і взаємини:

суспільно-побутові та родинно-побутові пісні, балади, перекази, оповідання, анекдоти, прислів'я і приказки, казки).

Критерії оцінювання навчальної фольклорної практики

Види роботи	Кількість балів (максимальна)
Опрацювання наукової, науково-популярної, довідкової літератури та періодичної преси, в якій подаються відомості про населений пункт	20 балів
Проведення опитування інформаторів за питальником під час практики	20 балів
Фіксація матеріалів практики за допомогою технічних засобів	10 балів
Збирання старовинних речей, предметів побуту	10 балів
Оформлення звітної документації	20 балів
Розробка презентації матеріалів практики	20 балів
Всього	100 балів

ЛІТЕРАТУРА

1. Глушко М. Методика польового етнографічного дослідження: Навчальний посібник. Львів, 2008. 288 с.
2. Кудря Г. М. Усна народна творчість: Навчально-методичні матеріали для студентів філологічного факультету (спеціальність – українська мова та література). Харків, 2005. 28 с.
3. Лановик М. Б., Лановик З. Б. Українська усна народна творчість: підруч. Київ, 2005. 591 с.
4. Семеног О. М. Український фольклор: навч. пос. Глухів, 2004. 255 с.
5. Фольклористика: Програма та методичні рекомендації до проведення фольклорної практики студентів філологічного факультету / укл. Дунаєвська Л., Шурко Л. Київ, 2000. 40 с.

1.2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДІАЛЕКТОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

(II курс, 4-й семестр)

Змістовий модуль 1. Фонетичні явища в говірках

південно-західного наріччя

Особливості вокалізму говірок Івано-Франківщини.

Особливості консонантизму місцевих говірок.

Взаємодія говіркового мовлення з літературною мовою на фонетичному рівні.

Фонетичний аналіз текстів.

Змістовий модуль 2. Граматичні та лексичні особливості говірок

південно-західного наріччя

Морфологічні явища у зв'язних текстах місцевих говірок.

Словниковий склад місцевих говірок. Спостереження над загальноживаною побутовою, сільськогосподарською, будівельною, обрядовою лексикою та ономастикою.

Укласти хрестоматію текстів. Визначити приналежність говірки до певного мовно-територіального утворення.

Критерії оцінювання навчальної діалектологічної практики

Види роботи	Кількість балів (максимальна)
Проведення опитування інформаторів за програмою для збирання матеріалів	20 балів
Фіксація матеріалів практики за допомогою технічних засобів	10 балів
Матеріали хрестоматії	50 балів
Оформлення звітної документації	10 балів
Розробка презентації матеріалів практики	10 балів
Всього	100 балів

ЛІТЕРАТУРА

1. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. Київ, 1980. 246 с.
2. Діалектологічна практика: Методичні рекомендації для студентів / уклад. В.М. Бігусяк. Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008. 35 с.
3. Закревська Я. В. Нариси з діалектного словотвору в ареальному аспекті. Київ, 1976. 163 с.
4. Закревська Я. В. Явище протези в західних говорах української мови. Дослідження і матеріали з української мови. Київ, 1962. Т. 2. С. 62–69.
5. Кобилянський Б. В. Діалект і літературна мова. Київ, 1960. 276 с.
6. Лесюк М. П. Взаємодія діалектно-територіального та літературно мовлення. *Етнос. Соціум. Культура: регіональний аспект: монографія* / В.В. Грещук та інші. Київ ; Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ, 2006. С. 79–96.
7. Матвіяс І. Г. Засади української діалектології. *Мовознавство*. 2000. № 1. С. 3–9.
8. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори. Київ, 1960. 164 с.
9. Програма для збирання матеріалів до Атласу говірок Івано-Франківщини : Методичні рекомендації для студентів до курсу «Українська діалектологія» / уклад. В.М. Бігусяк. Івано-Франківськ : Прикарпатський нац. ун-т, 2011. 62 с.

II. ВИРОБНИЧІ ПРАКТИКИ

2.1. ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ (У СЕРЕДНІХ КЛАСАХ)

(III курс, 6-й семестр)

Змістовий модуль 1. Планування уроків української мови у 5-9 класах відповідно до програми для загальноосвітніх навчальних закладів

Календарне планування з української мови у 5-9 класах на період педпрактики. Система тренувальних і творчих завдань з мови. Індивідуальні й диференційовані завдання для учнів. Тематичні поурочні плани-конспекти з української мови у 5-9 класах. Види робіт з культури мовлення та розвитку усного й писемного мовлення. Поточний і тематичний контроль навчальних досягнень учнів. Шляхи підвищення творчої активності школярів.

Змістовий модуль 2. Навчально-методична діяльність студентів-філологів під час педагогічної практики

Підготовка до уроків української мови (і літературного читання) та їх проведення. Способи та засоби засвоєння нових знань з української мови. Види повторення та їх зв'язок із засвоєнням нових знань. Виховна спрямованість уроків мови. Нестандартні уроки з мови. Інтерактивні технології навчання. Наочність на уроках мови (та літературного читання), виготовлення наочних посібників (схем, таблиць, алгоритмів, перфокарт та ін.). Взаємовідвідування уроків студентами-філологами. Спостереження та аналіз уроків різних типів. Шляхи підвищення орфографічної та пунктуаційної грамотності учнів.

Змістовий модуль 3. Позакласна робота зі спеціальності

Підготовка та проведення занять мовно-літературного гуртка. Елементи наукового дослідження учнів. Епізодичні форми позакласної роботи в школі (мовні та мовно-літературні ранки, Міжнародний день рідної мови, лінгвістичні вікторини, конкурси, ігри, мовознавчі турніри та ін.). Шевченкіана

в школі (випуск тематичної газети, мовно-літературна композиція «Доля Т. Шевченка», усний журнал «Світова велич Кобзаря», конкурс на кращий твір про Т. Шевченка, конкурс читців творів поета та ін.).

Критерії оцінювання навчальної діалектологічної практики

Види роботи	Кількість балів (максимальна)
Характеристика студента-практиканта	5 балів
Психолого-педагогічна характеристика на учня класу	5 балів
Календарне планування уроків з мови та літератури та роботи класного керівника на період практики	5 балів
Поширені поурочні плани-конспектів	30 балів
Позакласні заходи зі спеціальності	10 балів
Заходи роботи класного керівника	10 балів
Індивідуальне завдання студента методичного характеру	10 балів
Звіт про проходження педагогічної практики	5 балів
Щоденник психолого-педагогічних спостережень	10 балів
Презентація матеріалів та захист практики	10 балів
Всього	100 балів

ЛІТЕРАТУРА

1. Грибан Г. В., Кучерук О. А. Практикум з методики викладання мови: навч.-метод. посіб. Київ: Кондор, 2010. 160 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. К.: Ленвіт, 2003. 261 с.
4. Коваль Г.П., Деркач І.І., Наумчук М.М. Методика викладання української мови. Тернопіль: Астон, 2008. 287 с.
5. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / за ред. М. Пентелюк. Київ: Ленвіт, 2007. 400 с.

6. Методичні статті в періодиці («Дивослово», «Українська мова і література в школі»).
7. Нетрадиційні уроки. Українська мова. 5-12 класи / уклад. Л. І. Нечволод. Харків: Торсінг Плюс, 2008. 256 с.
8. Остапенко Н.М., Симоненко Т.В., Руденко В.М. Технологія сучасного уроку рідної мови. Київ: ВЦ «Академія», 2011. 248 с. (Альма-матер).
9. Пентилюк М. І., Окуневич М. І. Сучасний урок української мови. Харків: Основа, 2007. 176 с.
- 10.Плиско К. М. Теорія і методика навчання української мови в середній школі. Харків, 2001. 114 с.
- 11.Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ, 2004. 192 с.
- 12.Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Українська мова. 5-11 класи.

2.2. ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ (У СТАРШИХ КЛАСАХ)

(IV курс, 8-й семестр)

Змістовий модуль 1. Теоретична підготовка студента до роботи у школі

Вимоги до сучасного уроку літератури.

Вимоги до оцінювання знань, умінь та навичок учнів.

Вимоги до оцінювання усних відповідей та письмових робіт.

Змістовий модуль 2. Учитель-словесник і навчальний процес

Особисті якості вчителя-словесника.

Професійні якості вчителя-словесника.

Планування наукової та навчально-виховної роботи вчителем.

Змістовий модуль 3. Підготовка та проведення уроків

Складання конспектів уроків.

Проведення уроків.

Змістовий модуль 4. Виготовлення навчально-методичного забезпечення

Підготовка диференційованих карточок з індивідуальними завданнями.

Підготовка презентаційних матеріалів під теми, що викладаються.

Підготовка обладнання та методичного забезпечення до уроків.

Виконання індивідуальних завдань згідно з плануванням до кожного навчального року.

Критерії оцінювання навчальної діалектологічної практики

Види роботи	Кількість балів (максимальна)
Характеристика студента-практиканта	5 балів
Психолого-педагогічна характеристика класу	5 балів
Поширені поурочні плани-конспектів	30 балів

Позакласні заходи зі спеціальності та заходи роботи класного керівника	10 балів
Індивідуальне завдання студента методичного характеру	10 балів
Звіт про проходження педагогічної практики	10 балів
Щоденник психолого-педагогічних спостережень	10 балів
Презентація матеріалів та захист практики	20 балів
Всього	100 балів

ЛІТЕРАТУРА

1. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія) : Навчальний посібник. Київ: Освіта України, 2009. 464 с.
2. Надурак С.В., Слоньовська О.В. Вивчення української літератури: Методичні поради. Розробки уроків. Матеріали для інтеграції. 9 клас: Посібник. Харків: Ранок. 2004. 206 с.
3. Надурак С.В., Слоньовська О.В. Вивчення української літератури: Методичні поради. Розробки уроків. Матеріали для інтеграції. 10 клас: Посібник. Харків: Ранок. 2004. 221 с.
4. Надурак С.В., Слоньовська О.В. Вивчення української літератури: Методичні поради. Розробки уроків. Матеріали для інтеграції. 11 клас: Посібник. Харків: Ранок. 2004. 224 с.
5. Наукові основи методики літератури. Навч.-метод. посібник / за ред. Волошиної Н. Й. Київ: Ленвіт, 2002. 344 с.
6. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. Київ: Ленвіт, 2000. 384 с.
7. Слоньовська О. Вивчення української літератури: Методичні поради. Розробки уроків. Матеріали для інтеграції. 5 клас: Посібник. Харків: Ранок, 2005. 190 с.

ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ ЗА ФАХОМ (АСИСТЕНТСЬКОЇ, ПЕДАГОГІЧНОЇ)

Змістовий модуль 1. Початковий етап. Організація діяльності практиканта

Організація та проведення настановної наради з питань практики. Ознайомлення зі змістом та завданням практики, здійснення розподілу часу для відвідування занять з мовознавчих / літературознавчих дисциплін. Ознайомлення з планом роботи кафедри, функціональними обов'язками завідувача кафедри, професорсько-викладацького складу, лаборанта кафедри. Вивчення відповідної документації, ознайомлення із навчальними планами, навчальними робочими програмами, індивідуальними планами викладачів та методичним забезпеченням навчальних дисциплін. Структура програм, особливості розподілу лекційних, семінарських та практичних занять. Ознайомлення з планом виховної роботи куратора академічної групи, до якої закріплений практикант. Тематика виховних заходів. Підготовка до участі у заходах, які проводяться кафедрою (ознайомлення з тематикою проведення методичних, наукових семінарів, конференцій). Ознайомлення з вимогами до ведення документації, структурою форм організації навчально-виховної роботи. Складання індивідуального плану на період проходження асистентської практики.

Змістовий модуль 2. Основний етап. Навчально-методична, організаційно-виховна та науково-дослідна робота

Відвідування занять викладачів кафедри. Опанування передових технологій викладацької діяльності. Виконання практикантами основних обов'язків викладача вищого педагогічного навчального закладу. Розробка розгорнутих конспектів лекцій (не менше 2-ох), практичних занять (не менше 2-ох) відповідно до робочої навчальної програми. Проведення пробних занять із мовознавчих / літературознавчих дисциплін. Розробка розгорнутих конспектів, дидактичних матеріалів та презентацій до залікових занять.

Проведення залікових занять (1 лекційне, 1 практичне). Спостереження та аналіз занять колег. Виконання обов'язків академнаставника групи. Виконання доручень куратора академічної групи. Проведення виховних заходів зі студентами. Розробка та проведення залікового виховного заходу. Участь у профорієнтаційній роботі. Формування і розвиток навичок педагогічного спілкування з викладачами та студентами. Участь у науковій роботі кафедри.

Змістовий модуль 3. Завершальний етап.

Узагальнення результатів асистентської практики

Аналіз результатів асистентської практики. Підготовка звіту та звітної документації. Презентація результатів науково-дослідної роботи на підсумковій науково-практичній конференції.

Критерії оцінювання асистентської практики

Види роботи	Кількість балів (максимальна)
Підготовка та проведення лекцій	20 балів
Конспекти лекцій	10 балів
Підготовка та проведення практичних занять	20 балів
Конспекти практичних занять	10 балів
Підготовка та проведення виховних заходів зі студентами, робота помічника куратора	10 балів
Проведення позааудиторної роботи зі студентами за фахом	10 балів
Конспект заходу з позааудиторної роботи	5 балів
Звіт	10 балів
Оформлення документації	5 балів
Всього	100 балів

ЛІТЕРАТУРА

1. Дороз В. Ф. Методика викладання української мови у вищій школі : навч. пос. Київ. 2008. 176 с.

2. Костриця Н. Мова і література в школах нового типу та ВНЗ. Пошуки нових форм проведення занять з української мови у вищій школі на нефілологічних факультетах // *Українська мова і література в школі*. 2004. №3. С. 53-54.
3. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія) : навч. пос. Київ, 2009. 464 с.
4. Олексенко В. Ефективні шляхи вдосконалення змісту і форм підготовки спеціалістів ВНЗ. *Вища освіта України*. 2004. №2. С. 66-70.
5. Пархета Л. П. Методика викладання української літератури у ВНЗ : навч.-метод. пос. Умань, 2015. 199 с.
6. Підготовка вчителя-філолога у педагогічному вищому навчальному закладі : монографія / за ред. В. Мельничайка, Л. Струганець. Тернопіль, 2017. 420 с.
7. Струганець Л. Мовнокомунікативна компетентність учителя-лідера : навч. пос. Київ, 2016. 40 с.
8. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. пос. Київ, 2006. 352 с.